

ТРАНСФОРМАЦІЇ ДИДАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ ХІМІЇ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО ЧАСУ

Людмила Величко, професорка, головна наукова співробітниця
відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ

Домінування тріади методичних підходів—компетентнісного, діяльнісного й особистісного, цілком виправдане з погляду сучасного розуміння формування особистості учня, відсунуло на маргінеси згадки про інші підходи в освіті й про дидактичні принципи як основу основ змісту освіти. Однак це не свідчить про зниження їхнього статусу— як діалектична категорія вони зазнають трансформації відповідно до оновлених мети й завдань освіти згідно із соціальним замовленням на певному етапі розвитку суспільства, актуальними умовами навчання, що склалися.

Наукове пояснення задля доступного сприйняття і розуміння його дитиною часто послуговується зверненням до історії. Воєнний стан відчутно впливає на сприйняття й оцінювання інформації, в тому числі історичного характеру, видозмінюється і принцип історизму: якщо у традиційному змісті навчання він полягав у висвітленні фактів історії наукових відкриттів, розвитку мотивації і пізнавального інтересу до навчання предмета, то в компетентнісно орієнтованому навчанні, особливо під час визвольної війни, знанневий складник розширюється за рахунок історії саме вітчизняної науки й винахідництва, ознайомлення зі здобутками видатних українських учених, вітчизняного хімічного виробництва. Ціннісний складник набуває розширеного контексту, збагачуються розумінням нерозривного зв'язку вітчизняної і світової історії, науки, культури, усвідомленням внеску нашого народу в цивілізаційний розвиток і почуттям гордості від цього внеску. Важливим також є усвідомлення учнем своєї політико-громадянської ідентичності, готовності до післявоєнної відбудови України.

Наведемо кілька прикладів, що дають уявлення про історичну роль вітчизняної науки і технології, але не використовуються в курсі хімії: внесок українських учених у розроблення української хімічної номенклатури (І. Горбачевський, А. Голуб); розвиток електронних уявлень у хімії (Л. Писаржевський); вивчення колоїдних розчинів (А. Думанський); розвиток виробництва цукру (М. Бунге); розроблення теорії кольоровості органічних сполук (А. Кіпріанов). Історія добування й використання природного газу на теренах України, газопроводу від Дашави може стати темою міжпредметного навчального проєкту (історія, географія, фізика, хімія).

Добір і використання історичного матеріалу потребує дотримання низки умов: достовірність інформації; доступність і оптимальне дозування інформації, що не перевантажує учнів; органічне поєднання зі змістом теми, що вивчається, й відкидання другорядних фактів; зв'язок із сучасними проблемами; унаочнення інформації, в тому числі засобами комп'ютерних технологій; самостійне опрацювання і представлення інформації учнями, зокрема, у формі навчальних проєктів.

У час небачених випробувань, що випали на долю нашої країни і кожного громадянина, звернення до історії важливе у її зв'язку з сучасними подіями, проблемами, потребами і має слугувати вихованню патріотизму, громадянської відповідальності здобувачів освіти, вселяти оптимізм і переконаність у нашій перемозі.